

ALLA ÅTIDERS

UPPTÄCKARE & ERÖVRARE

FRIDA MALMGREN

LÄRARSTÖD AV
LINDA ENGVALL

BONNIER
CARLSEN

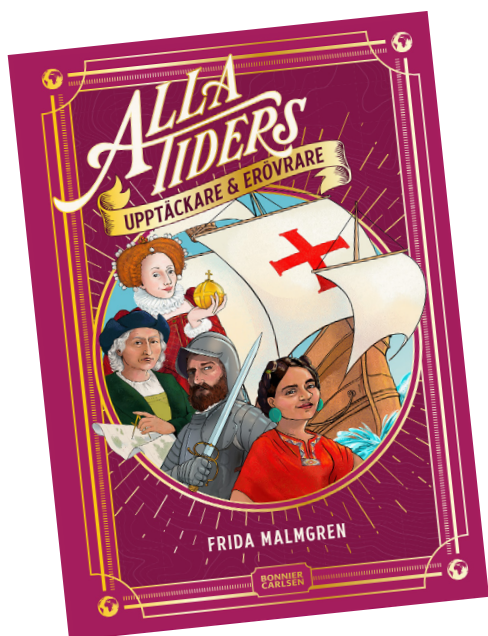
LÄRARSTÖD

ALLA TIDERS UPPTÄCKARE OCH ERÖVRARE

Frida Malmgren

Inledning

Det här lärarstödet är framtaget till boken Alla tiders upptäckare och erövrare som är den andra boken i bokserien Alla tiders av Frida Malmgren. I boken kommer ni få lära känna några av Europas första upptäckare och erövrare. Resorna drevs av en jakt på rikedom och ära som kom att förändra världen för alltid. Ni kommer att få fördjupa er i konsekvenserna som följde för människorna och kulturerna som erövrades. Boken väcker tankar och öppnar upp för diskussioner. Här finns mycket att läsa och lära om. Med boken som grund kan diskussioner fördjupas om hur historien påverkar och präglar oss människor än idag. I lärarstödet hittar du förslag på arbetsgång, frågeställningar och aktiviteter som kan användas vid både enskild och gemensam läsning.

Låt historien få liv! Bokserien Alla tiders bjuder in till en spännande resa genom tiderna och gör nedslag i olika epoker i Europas historia. I den här boken möter vi de första européerna som gav sig ut på okänt hav i jakt på rikedom och ära – ofta med ödesdiga konsekvenser för dem själva och folk de mötte. Vilka var de som riskerade allt för att resa över jordklotet? Vilka var folken och kulturerna de träffade, och som de i många fall lämnade i aska? Läs om hur den här tiden förändrade världen för alltid. Följ med till upptäckarnas tid!

Frida Malmgren – serietecknare, författare och psykolog – porträtterar intresseväckande och kunnigt sju av tidsperiodens mest berömda upptäckare. En rikt illustrerad, faktafylld och lättläst guide till upptäcktsresornas tidevarv!

Om författaren

Frida Malmgren är uppväxt i Lund men bor nu i Stockholm. Utbildad psykolog och skapare av serien Tjejerna på höjden som publicerats i bland annat Metro, Aftonbladet och studenttidningen Lundagård. Serien är delvis självbiografisk och handlar om de tre tjejerna Knutsson, Moa och Finkeln som bor ihop i en söderförort i Stockholm.

Hösten 2015 blev Frida Malmgren även relationsexpert på Aftonbladet TV.

Läroplanen

Materialet är kopplat till syftestexten för svenska i Lgr 22 och de föreslagna uppgifterna bygger på delar ur det centrala innehållet för mellanstadiet. Syftet med materialet är att undervisningen väver ihop och utvecklar elevernas kunskaper att läsa och skriva samt lyssna och samtala om olika typer av texter.

I syftestexten för svenska står det bland annat: ”I undervisningen ska eleverna möta samt få utveckla kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Eleverna ska ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika genrer. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden” (Lgr22, Skolverket.se).

Centralt innehåll för svenska åk 4–6 (Lgr22)

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå och tolka ord, begrepp och texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Sammanfattning av texter.
- Resonemang om texter med koppling till sammanhang inom och utanför texten samt till den egna läsoplevelsen.

Tala, lyssna och samtala

- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.

Före, under och efter läsning

Nedan hittar du förslag på hur du tillsammans med dina elever kan arbeta med boken ”Alla tiders upptäckare och erövrare”. Skriv upp frågorna på tavlan. Använd EPA-modellen och låt eleverna inledningsvis fundera enskilt. Låt var och en skriva ner svaren, då kan ni plocka upp tråden igen när ni har läst färdigt boken. När alla är klara kan eleverna delge sina tankar i par och avslutningsvis kan diskussionen fortsätta i större grupp.

Före läsningen

Undersök bokomslag och titel

Vad tänker du om bokens handling utifrån titeln ”Alla tiders upptäckare och erövrare”?

Vad är en upptäckare?

Vad gör man om man erövrar något?

Vilka upptäckare känner du till?

Vad visar bilden?

Vad ser och upptäcker du i bilden?

Hur tolkar du det du ser?

Vad tänker du om det du ser?

Vilken stämning tycker du framhävs?

Vilka känslor väcker bilden på omslaget hos dig?

Vad tror du boken kommer att handla om utifrån bokomslaget?

Vilka ledtrådar upptäcker du?

Bygg upp elevernas förförståelse

Utgå från elevernas erfarenheter, ta reda på vad de vet sedan tidigare om bokens tema och ämne.

Bekanta er med boken genom att läsa baksidestexten.

Fundera över om ni vid gemensam eller enskild läsning har läst andra böcker inom samma genre.

Fråga om eleverna känner till författaren Frida Malmgren.

Berätta om författaren för eleverna. Använd texten som finns i lärarstödet och läs förordet på sidan 10–11.

Under läsningen

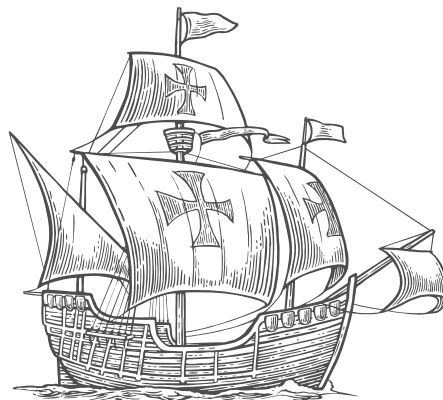
Gör textkopplingar: koppla innehållet till elevernas erfarenheter, intresse och funderingar. Innehöll texten något som du känner igen dig i? Kanske något som en person i boken varit med om eller någon plats som fanns med?

Har du läst någon annan bok som påminner om denna?

Kan du koppla bokens tema/ämne till händelser i omvärlden?

Vid högläsning kan du stanna upp vid svåra ord eller uttryck under läsningen. Läs om meningen eller stycket där ordet finns. Eleverna kan även göra egna ordstopp genom att på något sätt visa att de vill ha ett ord förklarat.

Vid högläsning kan du stanna upp, tänka högt och ställa frågor till texten. Ta reda på om det är något som eleverna undrar över.

Efter läsningen

Efter varje lästillfälle

Diskutera det ni just läst. Använd gärna de föreslagna diskussionsfrågorna men anpassa efter eleverna. Låt eleverna skriva egna frågor till texten, där svaret går att finna på, mellan och bortom raderna.

Sammanfatta: Ge eleverna stöd med hur de kan sammanfatta det ni läst.

Delge varandras inre bilder. Rita, skriv eller gör det muntligt.

Ni startade med att ställa hypoteser och förutspå handlingen genom att analysera bokomslaget och titeln. Be eleverna plocka fram anteckningarna från introduktionen. Skriv frågorna nedan på tavlan och låt eleverna besvara frågorna.

1. Stämde din hypotes?
2. Har bilden på bokomslaget eller titeln fått en ny mening?
3. Vad tyckte du mest om?
4. Vad tyckte du var mindre bra?
5. Vad var mest intressant?
6. Vad lärde du dig från boken?
7. Vilken person gjorde störst intryck och varför? Beskriv personen.
8. Om du skulle skriva uppföljaren till "Alla tiders upptäckare och erövrare" vad skulle den handla om?

Frågeställningar

Frågeställningarna nedan kan du välja att ställa till eleverna vid gemensam läsning. Du kan också dela in eleverna i mindre grupper och låta dem arbeta med frågorna gemensamt, muntligt eller skriftligt. Frågeställningarna kan också användas av eleverna vid enskild läsning.

Du hittar förslag på ord och ibland uttryck som kan vara bra att lyfta. Du kan till exempel testa om eleverna kan förklara innebörden med egna ord. Lyft gärna synonymer och homonymer, ord som stavas och uttalas likadant men har olika betydelser.

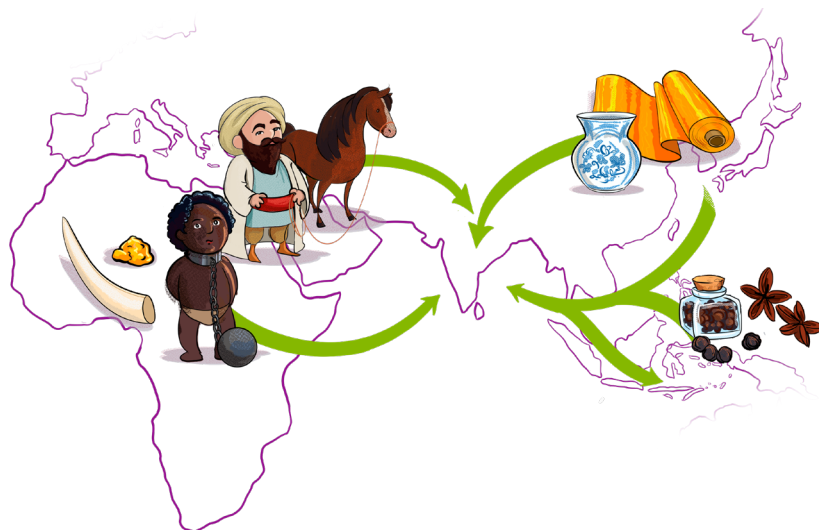

VARFÖR EUROPA?

Sida 12–13

Kolonialisering, bakvatten, amiral, stormakt, kalifat, konfucianismen.

1. Upptäcktsresande till sjöss har funnits i alla tider. Hur navigerade de?
2. Hur kom det sig att de europeiska länderna började med upptäcktsresor?
3. Vad menas med att ”ligga i framkant”?

CHRISTOFFER COLUMBUS

Sida 14–21

Myteri, mönstra, kartograf, skeppsbrott, adlig, tuberkulos, expedition, astronom.

Bygg upp förförståelsen: undersök illustrationen och tidslinjen över Christoffer Columbus liv. Läs den inledande texten: Vad menas med ”myteriet ligger i luften”, tror du? Vilket land tror du att Rodrigo ser?

1. Var föddes Columbus?
2. Vad får du veta om staden Genua? Skriv minst tre saker.
3. Columbus mönstrade som 14-åring på ett handelsskepp. Vad gör man om man mönstrar?
4. Vad hände utanför Portugals kust och varför valde han att stanna i Portugal?
5. Columbus bror, Bartolomeo var kartograf. Vad gör en kartograf?
6. Vem var Leif Eriksson?
7. Varför ville man hitta nya handelsvägar?
8. Varför var det bra att få en kunglig order?

Seriestrippen ”Columbianska utbytet”

Sida 22–23

1. Vad blev det för konsekvenser av att européerna kom till Nord- och Sydamerika?
2. Vilka var de vanligaste varorna man hade med sig till Europa?
3. Vilka varor tog man med sig till den nya världen?
4. Livet i den gamla världen förändrades av den nya maten. Vilken vara var den viktigaste grödan av alla?

Urinvånare, regelrätt myteri, upplopp, hedningar, kannibal, paraderades, koloni, regent.

1. Vad kallade Columbus urinvånarna och varför?
2. Vilken teori höll Columbus fast vid under hela sitt liv?
3. Vad var det för motreaktion som gav ny människosyn?
4. Vad menas med att människor är lika mycket värda? Ge exempel.
5. Vad hände efter att Columbus kom tillbaka efter sin resa?
6. Det fanns mycket att vinna för arawakerna genom att beskriva sina fiender som hemska. Varför då, tror du?
7. Idén om hängmattan togs med ombord. Varför då?
8. Vad var bakgrunden till att det gick lättare att finansiera och värva män inför den andra resan?
9. Vad upptäckte de när de kom till Navidad och vilka orsaker låg bakom?
10. Vilka orsaker låg bakom urbefolkningens uppror?
11. Vad tros ha hänt med befolkningen under de två år Columbus och hans brors var regenter?
12. Hur slutade Columbus tredje resa till Hispaniola?
13. Hur kom det sig att Columbus befriades av det spanska kungaparet?
14. Vad kan du berätta om Columbus fjärde resa och hans sista tid i livet?
15. Vad menas med att Spanien var en supermakt och vilka kolonier finns kvar i dag?
16. Varför firas Columbus i USA, när han aldrig satt sin fot där och varför är Columbus firandet kritiserat idag? Berätta.

VASCO DA GAMA

Sida 30–33

Guvernör, förnäm, ordnar, hårdföre, navigatör.

Bygg upp förståelsen: undersök illustrationen och tidslinjen över Vasco da Gamas liv. Läs den inledande texten: Varför har Vasco med sig gåvor, tror du?

1. Var föddes Vasco da Gama?
2. Vad var bakgrunden till att familjen både hade kontakter och pengar?
3. Vad blev Vasco när han valdes in i Santiagoorden?
4. Vad var bakgrunden till att man bildade Santiagoorden?
5. Vad var det för uppdrag Vasco de Gama fick?
6. Vilka fick göra de farligaste uppdragen och varför just dem, tror du?

Seriestrippen ”Portugals imperiebyggande”

Sida 34–35

1. Vad gjorde prins Henrik för att landet skulle få in mer pengar?
2. Vad är en myt och vilka myter fanns det om Afrika?
3. Vad döpte man kusterna efter?
4. Vad menas med imperium och vilka orsaker låg bakom Portugals imperium?
5. Vilka konsekvenser bidrog det till?

Sida 36–43

Minnesmärke, skörbjugg, sultan, monsunvind, monopol.

1. Vilka kunskaper från Bartolomeu Dias och de tidigare portugiserna tog Vasco nytta av?
2. Vad bidrog denna kunskap till?
3. Vad är ett minnesmärke och vilket minnesmärke reste portugiserna?
4. Vad kallade Bartolomeus Godahoppsudden och varför?
5. Den portugisiska kungen döpte snabbt om platsen, varför då?
6. Vilken sjukdom drabbades sjömännen av?
7. Vad är skörbjugg och hur kunde sjukdomen förebyggas?
8. Vasco da Gama och besättningen låtsades vara muslimska handelsmän. Varför då, tror du?
9. Hur blev de avslöjade och vilka konsekvenser fick det?
10. Varför behövde de en erfaren navigatör?
11. Vad bidrog till den ökade spänningen mellan portugiserna och araberna?
12. Vasco da Gama band samman Europa med Asien via sjövägen. Vad bidrog det till?
13. Vad hände under Vasco da Gamas andra resa?
14. Varför talar man portugisiska i Brasilien?
15. Vilka var anledningarna till att Vasco da Gama blev förvisad från hovet?
16. Efter tjugo år vänder det för Vasco da Gama. Vilka var orsakerna och vad ledde det till?

FERDINAND MAGELLAN

Sida 44–50

Page, hov, väpnare, invaderade, erövra, ärkefiende, dyrgrip, kravaller, Elmseld.

Bygg upp förståelsen: undersök illustrationen och tidslinjen över Ferdinand Magellans liv. Läs den inledande texten: Varför förbannar Ferdinand i tystnad, tror du? Det sista han ser är att spanjorerna flyr mot båtarna. Vad händer sedan, tror du?

1. Var föddes Ferdinand Magellan?
2. Vad hände när Ferdinand var tio år?
3. Ferdinand och hans bror blev pager vid drottningens hov. Vad menas med det?
4. Vad fick Ferdinand bland annat lära sig i skolan?
5. Vad betyder väpnare?
6. Magellan var med och erövrade handelsporten, Malacka i nuvarande Malaysia. På vilket sätt belönades han?
7. Varför var det viktigt att kunna styra över kryddhandeln?
8. Hur kom det sig att Magellan hamnade i konflikt med kungen?
9. Vad menas med ärkefiende och vilket land var Portugals ärkefiende vid denna tid?

Seriestrippen "Konsten att hitta rätt"

Sida 51–52

1. Hur navigerade man på öppet hav utan några landmärken?
2. Vad är longitud och latitud?
3. Vad var det för tävling som drottningen utlyste och vem vann?
4. Vad bidrog kronometern till?
5. Varför behövdes det en standardtid när järnvägarna kom?
6. Vilka system använder vi idag för att visa våra positioner?

Sida 53–57

Förlist, övermod, testamente, anlöpte.

1. Hur lång tid trodde Magellan att det skulle ta att korsa Stilla havet?
2. Hur lång tid tog det?
3. Vilka blev konsekvenserna?
4. Vem döpte Stilla havet och varför?
5. Varför gick hövdingen på ön Cebu med på att kristnas, tror du?
6. Vem mötte de på grannön Mactan och hur gick det?
7. Vad är bakgrunden till att Stamhövdingen Lapulapu finns porträtterad på många ställen idag?
8. Vem var Enrique de Malaca och vad får du veta om honom?
9. De hittade kryddöarna. Hur gick hemresan?

HERNÁN CORTÉS

Sida 58–70

Invasion, munk, gudar, offra, smittkoppor.

Bygg upp förförståelsen: undersök illustrationen och tidslinjen över Hernán Cortés liv. Läs den inledande texten: I texten står det ”Männen kommer på fyrfotade, stora djur med fasansfulla bestar som dansar likt demoner runt ekipagen.” Vilken inre bild får du? Berätta.

1. Var föddes Hernán Cortés?
2. Vad menas med att familjen var lågadlig?
3. Vad får du veta om Hernán Cortés liv som barn?
4. Vad gillade Hernán som tonåring?
5. Han återvände till Medellín, till föräldrarnas fasa. Vad var de oroliga över?
6. Cortés var med i olika expeditioner. Vad belönades han med?
7. Vilket land kom Cortés till år 1511?
8. Vad var det för rykte som spreds om ett land väster om Kuba?
9. Vad betyder conquistador?
10. Varför följde inte Cortés sina order, tror du?
11. Vad hände när de klev iland på Yucatánhalvön?
12. Vem var kvinnan som Cortés träffade och på vilket sätt var hon med och förändrade världen. Vad säger texten?
13. På vilket sätt var staden Tenochtitlan något som spanjorerna aldrig hade skådat?
14. Vad var det för rykte som spanjorerna fick höra och vad utlöstes efter det?
15. Vad är obsidian och har du hört talas om obsidian förut?
16. Finns det något i texten som avslöjar vilka som var ”de fasansfulla bestarna”?
17. Vad var anledningarna till att samhällen lamslogs och föll samman?

Seriestrippen ”Aztekriket”

Sida 71–73

1. Vad menas med den neolitiska revolutionen?
2. Undersök serierutan. Vilka djur fanns bland annat i Europa och Sydamerika och vilken betydelse hade djuren?
3. Vad är olmec- och mayakulturen känt för?
4. Var kom aztekerna ifrån, vad kallade de sig själva och när bosatte de sig i dagens Mexiko?
5. Vad var målsättningen för aztekerna i krig, enligt texten?
6. Vad får du veta om aztekriket?

Sida 74–75

Belägring, ståthållare, försummat.

1. Vad får du veta om belägringen av Tenochtitlan?
2. Tenochtitlan byggdes upp igen men under ett annat namn, vilket?

FRANCISCO PIZARRO

Sida 76–81

Hushållerska, analfabet, page, kargt, utmanövrerat, adlad, underkuva, inbördeskrig.

Bygg upp förståelsen: undersök illustrationen och tidslinjen över Francisco Pizarro liv. Läs den inledande texten: Vart befinner sig Francisco och musketörerna, tror du?

1. Vad menas med "en oäkta son"?
2. Vilket ord använder man för att förklara att man inte kan läsa eller skriva?
3. Hur kommer det sig att många av de spanska erövrarna kom ifrån Extremadura?
4. Vart leder expeditionerna söderut och vilken kultur stöter de på?

Seriestrippen "Inkariket"

Sida 82–83

1. Vad gjorde inkafolket för att kunna odla olika grödor?
2. Vad använde inkafolket sig av i stället för ett skriftspråk?
3. Vad kunde inkafolket göra om det blev katastrofer och missväxt?

Sida 84–89

Hären, skymf, rivalitet, blottlagt.

Vad menas med att Atahualpa "inte tänkte böja sig"?

Vad var det för glittrande löfte som Atahualpa gav spanjorerna när han tillfångatogs och varför?

Vad är en skenrättegång?

1. Vart gömde sig inkan och hans anhängare?
2. På 1960-talet hittade man ruiner av staden men vad var det man egentligen letade efter?
3. Tror du att det finns någon skatt kvar? Motivera ditt svar.
4. Var ligger Machu Picchu?
5. Har du hört talas om Machu Picchu?
6. Vad skulle du vilja göra om du besökte Machu Picchu?
7. Vad hände under det spansk-amerikanska självständighetskriget?

SIR FRANCIS DRAKE

Sida 90–94

Karavan, katolik, protestant, mönstring, ransoner, kapare, pirat, djärvt, konvojer.

Bygg upp förförståelsen: undersök illustrationen och tidslinjen över Francis Drake's liv. Läs den inledande texten: Vad är en karavan och varför drar de vapen och omringar karavanen, tror du?

1. Var föddes Francis Drake?
2. Hur många syskon hade han?
3. Varför förföljdes protestanterna i landet?
4. Varför blev drottningen Maria I kallad Bloody Mary?
5. Hur kom det sig att Francis var populär bland sjömännen?
6. Vad gjorde Francis efter att han ärvde skeppet?
7. Vad hade du gjort om du hade ärvt skeppet?
8. Vad är det för skillnad mellan en kapare och en pirat?
9. Vad innebar triangelhandeln?
10. Vad gjorde Drake och den förrymda slaven Pedro?

Seriestrippen ”Sjörövare, kapare och pirater”

Sida 82–83

1. Vad menar man när man säger att piraternas guldålder börjar nu, tror du?
2. Vad hade en kapare lov att göra?
3. Vem blev pirat? Vad säger texten?
4. Vad skulle du göra om du hittade en gammal skatt?
5. Känner du till någon skatt som man har hittat?

Sida 97–103

”Stigit i graderna”, seglats, officiellt, fri lejd, parlament, plundra, lanterna, avvärjt, dysenteri.

1. Vad menas med att ”Officiellt skulle skeppet ut på en handelsresa”?
2. Hur kommer det sig att drottningen i hemlighet gav Drake tillåtelse att fortsätta härjningarna i Karibien, tror du?
3. Varför väntade Drake med att berätta om planen för besättningen, tror du?
4. Vilka konsekvenser fick det beslutet?
5. Hur hade du gjort om du varit Drake?
6. Hur gick Drake till väga när han anföll det spanska silverskeppet?
7. Var det något som överraskade dig i tillvägagångsättet?
8. Vad menas med fri lejd?
9. Vad kallades Drake av spanjorerna och varför?
10. Varför adlades Drake av drottning Elizabeth I, tror du?
11. ”När imperiet var som störst 1919 gick solen aldrig ner över riket”. Vad menas med det, tror du?

START

Pirater kapar
ditt skepp.
Backa 2 steg.

Myteri om-
bord. Stå över
nästa kast.

Vind i segel. Gå
fram 2 steg.

SPELKORT

Du har fått
ett kaparbrev!
Du får slå
tärningen 2
gångar.

Gisslan! Slå tärningen.
Jämt tal: gå fram 1 steg.
Udda tal: stå kvar.

Åh nej!
Skeppsbrott.
Backa 3 steg.

MÅL

SPEL

ALLA TIDERS UPPTÄCKARE OCH ERÖVRARE

Förberedelse: Förstora upp spelplanen till A3. Dela in eleverna i mindre grupper. Ge varje grupp en spelplan, spelpjäser (till exempel färgade gem) en tärning, spelinstruktionerna samt en uppsättning av spelkortet med frågor.

Spelinstruktioner

- Alla deltagare lägger sin spelpjäs i första cirkeln.
- Varje spelare slår tärningen i turordning.
- Blå cirkel på spelplanen innebär att man drar ett spelkort. Spelkortets fråga läses högt för alla. Svarar spelaren rätt, får hen gå fram ett steg. Om svar uteblir eller om svaret är felaktigt, står spelaren kvar och turen går över till nästa spelare.
- Om spelaren hamnar på en grön cirkel följer spelaren uppmaningen som står på spelplanen. Här drar man inget spelkort.
- Alla spelkort som dras läggs underst i högen under spelets gång.

På detta sätt kan spelet spelas om flera gånger. Vill man bara köra en omgång, är det först till mål som vinner spelet.

Vem var den första kända europén som landsteg i Amerika?

Varför firas Columbus i USA, när han aldrig satt sin fot där och varför är Columbus firandet kritiserat idag?

Vilken teori höll Columbus fast vid under hela sitt liv?

Vasco de Gama gick med i Santiagoorden. Vad hade orden för uppdrag?

Vad var skörbjugg och varför drabbades besättningen av det?

Vem tog sikte på kryddöarna och varför var kryddöarna viktiga?

Berätta vad du vet om La Malinche och varför hon var avgörande för att Hernán Cortés skulle nå sitt mål.

Vilken sjukdom kom med ett av de spanska skeppen till aztekerna?

Francisco Pizarro gjorde expeditioner söder ut in i dagens Sydamerika, till vilket rike?

Vem genomförde den första brittiska jordenruntresan?

Vad hade en kapare lov att göra?

FACIT

Vem var den första kända europé som landsteg i Amerika?

Leif Eriksson

Varför firas Columbus i USA, när han aldrig satt sin fot där och varför är Columbus firandet kritiserat idag?

Under 1800- och 1900-talet emigrerade många italienare till USA. För dem blev deras landsman någon att se upp till. De amerikanska italienarna blev utsatta för fördomar och presidenten gjorde 1892 Columbus dag till en tillfällig helgdag. Idag är Columbus kritiserad. På många håll i USA firas istället inhemska amerikaners dag, där ursprungsbefolkningars kulturer lyfts fram.

Vilken teori höll Columbus fast vid under hela sitt liv?

Att han kommit till Asien.

Vasco de Gama gick med i Santiagoorden. Vad hade orden för uppdrag?

Santiagoorden bildades för att säkra vägen till Santiago de Compostela. Orden skulle fördriva muslimer från den Iberiska halvön.

Vad var skörbjugg och varför drabbades besättningen av det?

Besättningen drabbades av skörbjugg, på grund av brist på c-vitamin i den dåliga maten ombord. Skörbjugg är en allvarlig sjukdom med symtom som inflammationer i tandköttet, försämrad sår-läkning och infektionskänslighet.

Vem tog sikte på kryddöarna och varför var kryddöarna viktiga?

Ferdinand Magellan. Man jagade inte efter kryddor bara för att de gjorde maten godare, man använde dem också som medicin och matkonservering. Kryddorna växte naturligt bara på några få öar i Indonesien. Därför var kryddorna extremt värdefulla, och det land som styrde kryddhandeln blev både rikt och mäktigt.

Berätta vad du vet om La Malinche och varför hon var avgörande för att Hernán Cortés skulle nå sitt mål.

Individuella svar. Se sida 63 för fakta.

Vilken sjukdom kom med ett av de spanska skeppen till aztekerna?

Smittkoppor.

Francisco Pizarro gjorde expeditioner söder ut in i dagens Sydamerika, till vilket rike?

Inkariket.

Vem genomförde den första brittiska jordenruntresan?

Sir Francis Drake.

Vad hade en kapare lov att göra?

En kapare hade lov från sin kung/drottning att attackera andra länders skepp.

EXTRAMATERIAL

Skriv om en upptäckare eller erövrare

Låt eleverna läsa och skriva samt fördjupa sig lite extra om någon upptäckare eller erövrare som finns med i boken. Be eleverna att rita ett porträtt av personen. Eleverna kan också jämföra olika typer av källor i arbetet.

Slå en tärning och låt slumpen avgöra vilken historisk person texten ska handla om.

- 1: Christoffer Columbus
- 2: Vasco da Gama
- 3: Ferdinand Magellan
- 4: Hernán Cortés
- 5: Francisco Pizarro
- 6: Sir Francis Drake

Du kan också lägga in namnen i till exempel ”Wheel of names” (Google) och låta eleverna snurra hjulet och på så sätt bli tilldelade en person att skriva om.

Tidslinje

Utgå från sida 106–107 i boken. Gör en stor tidslinje att sätta upp i klassrummet. Låt eleverna sätta upp sina bilder och texter som de gjort i arbetet ovan.

Gissa vem

När ni läst och arbetat med boken kan du dela in eleverna i mindre grupper. Inom gruppen ska eleverna få ett namn var (välj bland personerna i boken). Ingen i gruppen ska få samma namn. Inledningsvis ska eleverna skriva ner fakta och information om personen i punktform utan att använda hans namn. Var och en i gruppen läser sedan upp sina punkter för varandra. Övriga i gruppen ska gissa vem personen är.

Skapa egna serier

Låt var och en göra en egen serie med inspiration från någon av bokens serier. Använd arbetsbladen i handledningen. Eleverna kan själva få välja vilken serie de vill inspireras av. Du kan också göra en omröstning. Använd majoritetsprincipen, välj den serie som fick flest röster. Låt var och en visa och läsa upp sina serier, på så sätt kommer alla upptäcka variationsrikedomen, trots att de använde samma serie som utgångspunkt.

Orsaker och konsekvenser

Gör ett diagram och undersök upptäcktsresornas orsaker och konsekvenserna som följde för människor och kulturer. Utgå utifrån religiösa, ekonomiska och politiska aspekter.

Seriens namn:

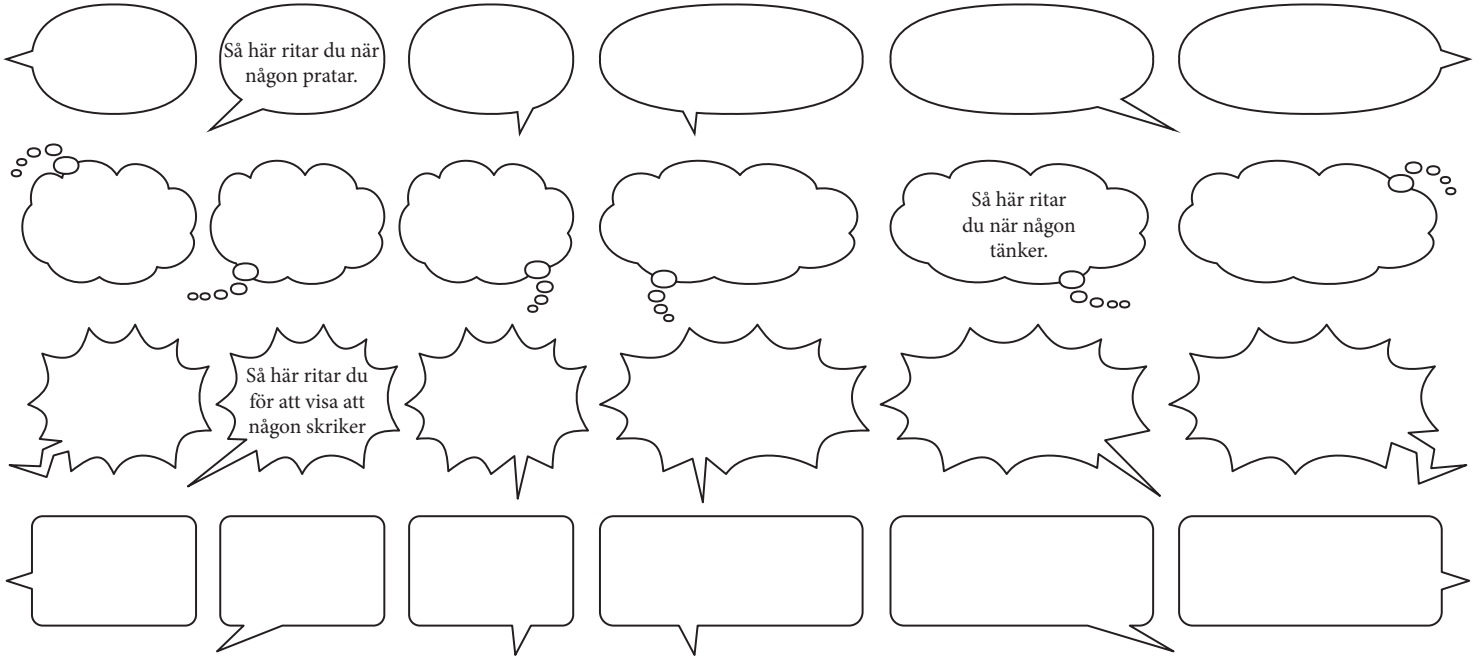

Symboler

Du kan också rita och använda dig av olika symboler och tecken för att förstärka uttryck eller känslor.

Idé

Ilcka

Kärlek

Sjukdom

